

KAPOSFŐ TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG

2017. DECEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK

A KÉZIKÖNYV ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDŐK
FŐÉPÍTÉSZI ÉS POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

1. BEVEZETÉS

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Településtörténet

Általános településkép

Településszerkezet

A házfejlődés története

Településkarakter

3. ÖRÖKSÉGÜNK

Építészeti értékek

Táji és természeti értékek

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK
LEHATÁROLÁSA

5.ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

7. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: SAJÁTOS ÉPÍTÉMÉNYFAJTÁK

A KÉZIKÖNYV ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDÖTT

KÉSZÍTETTE: Györgyné Horváth Anikó
okl. településmérnök

Sziklai Ákos
okl. építésmérnök
É-14-156

KÖZREMŰKÖDŐK: Gyivicsán Zoltán László
főépítész

MEGBÍZÓ: Kaposfő Község Önkormányzata
7523 Kaposfő, Kossuth u. 221.

KÖSZÖNTŐ(K)

Az építészet a társadalom és a kor tükré. Az, hogy egy adott korban milyen épületek épülnek, megmutatja az adott társadalom szellemiségét, lelkeségét, a kor emberének magatartását, szándékait, és jellemét. Ezt azért fontos tudnunk, mert ennek a tudásnak a birtokában ráébredünk arra, hogy minden külső szabályozás csak feszültséget teremt, elfojtáshoz vezet. Teljes mértékben egyetértünk azzal a gondolattal, hogy ennek a kézikönyvnek a feladata a szemléletformálás. Nem szeretnénk senkinek sem megmondani, hogy mit lehet, és hogy mit nem. Jó példával szeretnénk elől-járni. Egyszerűen csak szeretnénk a figyelmet ráirányítani a környezetünkre és ezen belül is az építészet fontosságára, annak hatóerejére.

Álljon itt tanulság-képen Makovecz Imre ide kapcsolódó gondolatsora:

„... ha valaki elmegy valahova főépítésznek, akkor nem az a feladata, hogy majd ő megmondja, hogy milyen a szép ház, meg hogyan kell a régi házaknak a homlokzataira visszatenni a díszeket, meg hogy hogyan kell szép közvilágítást csinálni..., hanem az, hogy hogyan lehet elkezdeni egy olyan életet egy településen, amely majd ki fogja termelni és magával hozza természetes hozadékát: egy értelmesebb és méltóságosabb életet. Tehát a főépítésznek nem elsősorban az a feladata, hogy megmondja, mi a szép ház és ezért vitatkozzon nála képzetlenebb vagy tájékozatlanabb emberekkel, hanem hogy olyan döntésselőkészítő munkát végezzen a településeken a polgármesteri hivatalok mellett vagy azokon belül, ami lehetővé teszi azt, hogy az emberek a bennük szunnyadó vágynak megfelelően magasabb rendű életet tudjanak élni.”

A Településképi arculati kézikönyv segítséget kíván nyújtani az építető és a tervező közötti párbeszédhez. A kézikönyv lapjai által az építető könnyebben átélheti, könnyebben azonosulhat azzal az atmoszférával, mely leendő otthonának környezete lesz. A tervező pedig bepillantást nyerhet azon helyi értékekbe, melyek mentén elindíthatja a ház első vonalait a papíron, és melyekbe belecsempészheti az építető egyéni ízlését is a valóságban; ezáltal mindenki által elfogadható és élhető falukép alakulhat ki.

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

1954-ben Pallos János elkészítette Kaposfő monográfiáját. A szépen megrajzolt címlapot itt, és

a bevezetőben írt szívhez szóló szavakat alább idézzük:

"Kis munkánk egyetlen célja minden kis kaposfői gyermek lelkébe olyan magot hinteni, amely mag mély gyökeret verve kedves, színes emlékek terebélyes fájává fejlődjön. Óhajunk, hogy a "lakóhelyismeret" majd az életben is kellemes gondolatokkal kösse községünk lakóit az iskolához."

KAPOSFŐ

Lakosság száma: 1776 fő Belterülete: 214 ha Külterülete: 2254 ha

Kaposvártól 12 kilométerre nyugatra, a 61- es számú főútvonal és a Budapest-Dombóvár-Gyékényes vasútvonal mentén fekszik, vasútállomása van. A község egyik végén Kisasszond, másikon Kadarkút felé ágazik le a főút. Az autóbusz-közlekedés jó, a 61-es úton óránként érkeznek járatok, a megyeszékhely irányába naponta hat vonat megy. A település a Kapos völgye északi részén terül el. A község déli részén a Zselic dombvonulatai találhatók. Délen a magányosi halastavak határolják a községet.

Földjei a Kapos folyó egykori árterületében kiválóak: a termékeny barna, illetve szürke erdei talaj a gabonaféléknek, a napraforgónak és a burgonyának egyaránt kedvez.

A Kaposfőtől egy kilométerre, délre fekvő Póstelek egykor lakott volt. Neve 1485-ben Póstheleke alakban fordult elő, 1767-ben még 46 család élt ott.

A pósteleki rész homokos talaján és a kishegyen szőlőt művelnek, gyümölcsöt termesztenek. Az északi sík vidéken több kisebb forrás csörgedezik, az itteni völgyek nyáron is süppedősek, gazdaságilag kevésbé hasznosíthatók. A zsombékos helyeken égerfák, a partokon akácok nőnek. A mocsári növényekből tőzeg képződött, amely néhol a 3 méter vastagságot is eléri. Néhány évtizede még kitermeltek belőle.

Az állandóan nedves területen élő égerfáknak van némi gazdasági jelentősége.

A hajdani mocsárvilág állatai közül kevés maradt: szárcsák, vízicsibék, néhány gólya, szürke fűrj, fogoly és fácán él.

Az oldalvölgyek legnagyobb patakja a Cinca.

A Kapos völgye 50-200 méter szélesség között ingadozik. A folyó a kiskorpádi forrástól a kaposfői határig alig 5 kilométer utat tesz meg.

A völgy a Kishegy lábánál szélesedik ki.

A negyvenes évek elején olaj után kutatva magas sótartalmú termálvizet találtak, a lefedett kút ma is megtalálható a Kishegy felé vezető út mellett.

A település eredeti neve Szomajom, amit 1942-ben a lakosság kérésére és a pécsi vasút-igazgatóság javaslatára változtattak Kaposfőre.

A betelepített katolikus német családok építették fel 1840-ben az elemi iskolát, 1872-73-ban a templomot. 1912-ben alakult meg az önálló plébánia, és megkezdődött a helyi anyakönyvvezetés. A lakosság létszáma az Esterházyak birtoklásától kezdve 1930-ig folyamatosan növekedett, ekkor 1869-en laktak a településen.

Az I. világháborúban 48-an, a másodikban 74-en veszítették életüket. Az áldozatok nevét a község központjában néhány éve felállított turulmadaras emlékmű őrzi.

A hármashalmon álló kápolna az egykori kaposfői monostort jelképezi, amelyet Mayos (Moys) és Sándor nevű nemesek 1252 körül alapítottak. 1950-ben alakult meg Kaposfőn a tanács.

A T.SZ.Cs. 1952-ben alakult.

A Kossuth Tsz 1959-ben jött létre, a kiskorpádi szövetkezetét 1975-ben csatolták hozzá. Gépműhelye, szárítója, majorja, fűrészsüzeme és varrodája volt. A szövetkezet 2500 hektáron gazdálkodott, a nyolcvanas években több mint 700 embernek adott munkát.

A kilencvenes években valamelyest gyarapodott a község lakossága. Évente 5-10 család költözik be, elsősorban Kaposvárról. Ők többnyire a megüresedő házakat vásárolják meg. Az elmúlt három évben ötvennel nőtt a népesség száma. 1996-ban csaknem hatvannal több nő élt a településen, mint férfi. A lakosság 20 százaléka hatvanévesnél idősebb, és hatvanan kapnak szociális járadékot. 25 nagycsaládos él a községben, a 14 évesnél fiatalabbak aránya 19 százalék. A születések száma változatlan, a népesség növekedése nem a természetes szaporodásnak, hanem a beköltözéseknek köszönhető.

A lakosság több mint fele aktív korú, a munkanélküliség 10 százalékos. Az állástalanok többsége képzetlen, egynegyede szakmunkás. 27-en kapnak jövedelempótló támogatást.

Az idősebbek zöme nyolc általánost végzett, évek óta csaknem minden fiatal tovább tanul: 1996-ban több mint százan jártak szakmunkásképző iskolába, közép- és felsőoktatási intézménybe. A helyi értelmiséget -pedagógus, orvos, mezőgazdász, közgazdasági szakember és egyházi személy- mintegy ötven fő alkotja.

A község háromnegyed része katolikus. 1973-ban, a templom fennállásának százéves évfordulóján, és a közelmúltban is fölújították a templomot. A helyi plébános élénk hitéletet szervez a községben. Két hitoktató segítségével mintegy 190 - köztük kiskorpádi és kisasszondi - gyereket is megismertet a katolikus hit alapjaival. A templomban minden nap van szertartás, a vasárnapi misére 250-300 ember jár. A művelődési házban havonta egyszer tartanak foglalkozást a fiatalok számára, felekezetre való tekintet nélkül. Általában nyolcvan, 14 évesnél idősebb fiatal jár e klubba, többen Kaposvárról is. Az előadók meghallgatása után diszkót rendeznek, nyaranta Kisasszondon táboroznak. A husztagú ifjúsági csoport hetente gyűlik össze, gitáros énekkara rendszeresen próbál, és havonta egyszer fellép a szentmisén is.

1787-ben téglából új templomot és tornyot építettek. Ezt a ma is meglévő templomot magasabbra emelték és renoválták 1876-ban.

A református közösségnek mintegy kétszáz tagja van. AXVIII. század második felében épült templomban a lelkész nő vasárnaponként tart istentiszteletet, amelyen általában húszan vesznek részt.

A lakosság mintegy 10 százaléka cigány; az aktív korúak felének állandó munkahelye van. Másik része állástalan, segélyekből és alkalmi munkából él, időnként kosár- és söprűkötéssel foglalkoznak.

A község hét utcájában közel 600 ház áll, közülük tíz az önkormányzat tulajdona. Az utóbbi időben évente egy-két új ház épült. A falu arculata előnyére változott a rendszerváltás óta. A régi temető helyén kegyeleti parkot alakítottak ki. 30 millió forintért új tornaterem épült, mindkét templomot fölújították, külső vakolatot kapott a művelődési ház. Három kilométer járda épült, négy utcát szilárd burkolattal fedtek. A közintézmények folyamatos felújításához kevés a pénz, a központtól egy kilométerre lévő községháza áttelepítésének sincs anyagi fedezete.

A községben valamennyi út burkolt. A közvilágítás korszerűsítésre, a központban fejlesztésre is szorulna. Vezetékes ivóvíz minden lakásban van. A gáz 1985-ben gyulladt ki először a faluban, jelenleg a házak 55 százalékát fűtik ezzel.

A lakások 40 százalékát kapcsolták be a telefonhálózatba. A szilárd hulladékot a Kaposvári Városgazdálkodási Rt. szállítja el, hetente egyszer.

Csatornahálózat nem épült a községben, a szennyvizet tartálykocsin szállítják el a vállalkozók.

Az iskolába 1960 óta járnak a kiskorpádi és a kisasszondi gyerekek is. **Az első iskolaépület 1840-ben épült fából, zsupp-tetővel, az utcától beljebb állott. Ez az iskola majdnem egyidős a templommal. Helyette 1895-ben az utca-szélre szép díszes és nagyméretű épületet állítottak.**

Az intézményt 1968-ban adták át, 10 évvel később újabb helyiségekkel bővült. 12 tantermében 226 diák tanul. 18 pedagógusa van az iskolának, a német nyelvet harmadik osztálytól oktatják. A 12 számítógépen nemcsak gyakorolnak a gyerekek, hanem kezelésükből vizsgát is tesznek. A kötelező tanórákon kívül környezetvédelmi, logikai, furulya és újságíró szakkörre járhatnak a gyerekek. A 15 ifjú tollforgató havonta jelenteti meg a Tintapaca című iskolaújságot.

Három labdarúgócsapat edz az intézményben.

Az iskola néprajzi szakkörében egyebek között a német nemzetiségi hagyományokat is ápolják. Népi játékokat, dalokat tanulnak, felelevenítik a jeles napok szokásait. Az intézmény énekkara az ünnepek hangulatát emeli. A diákok hetente egyszer szerkesztenek adást az iskolarádióban.

A háromcsoportos óvodába 85 gyerek jár, nemcsak helyből, hanem Kisasszondról is. Hat óvónő és három dajka gondoskodik róluk. Hetente látogat logopédus az óvodába.

A hétezer kötetes községi könyvtárba 96 olvasó iratkozott be. Hetente kétszer tart nyitva, a vasárnapi klubfoglalkozásokon játékos programokkal várják a gyerekeket.

A község művelődési háza 1986-ban épült.

250 férőhelyes nagyterme, klubszobája és két kisebb helyisége többnyire kihasználatlan. Ünnepeket, gyűléseket, alkalmi összejöveteleket tartanak az épületben.

A község egészségügyi ellátása kielégítő. Az orvosi rendelőt 1996-ban újították föl. A házi-orvos a helybelieken kívül a kisasszondi betegeket is ellátja, a védőnő pedig még Kiskorpádra is kijár. Egy belgyógyásznak magánrendelője van a faluban. Ugyancsak három község betegeit gyógyítja a fizioterápiás részleg, amelyet szakképzett asszisztens vezet. Kaposfőn havonta egyszer rendel gyermekorvos és nőgyógyász.

A fogorvosi körzet központja Kaposmérőben van. A helyi főállatorvos több környező településen is tevékenykedik. A község magángyógyszertára hétköznapiakon tart nyitva.

Kaposfőn egy teljes körű szolgáltatást nyújtó posta és egy takarékszövetkezeti kirendeltség működik. A kereskedelmi ellátást két áfész-bolt és 12 magántulajdonban lévő üzlet biztosítja, emellett felvásárlóhely, három gázcseretelep és egy virágüzlet várja a lakosokat. A helyi pékségárukat a környező településekre szállítják. Öt vendéglátóhely üzemel a községben.

Az egykori téesz holding-típusú gazdasági egységgé alakult át 1992-ben. A Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet száz hektáron gazdálkodik, többnyire napraforgót és kukoricát termel, 12 állandó alkalmazottja van. A szövetkezet alapítótagja három gazdasági társaságnak, részükre pénzügyi, számviteli és munkaügyi szolgáltatást végez. Közülük a legnagyobb a 35 embert foglalkoztató Kaposmező Kft. A cég 1500 hektáron termel gabonaféléket, napraforgót és repcét. Vetőmagtisztítója, magtára és géptelepe van. Szárítóüzemét a Mag Kft. működteti. Nyolc dolgozója a környék összes, évi 15-20 ezer tonna terményét szárítja. A harmadik cég Kiskorpádon üzemelteti a sertés-tenyésztelepet.

A kárpótlás és a részaránytulajdonlás során kiosztott földek egy részét maguk művelik a tulajdonosok. Ötven hektárnál nagyobb területen hárman gazdálkodnak. Mintegy ötvenen művelik munka mellett 1-20 hektáros földjeiket.

Eladásra búzát, árpát, tritikálét és kukoricát termelnek. Az állattartás szintén gyakori keresetkiegészítés: Legalább tízen nevelnek eladásra sertést, néhányan szarvasmarhát és birkát.

Nyolcvan egyéni vállalkozót tartanak nyilván a községben, a mezőgazdasággal és a kereskedelemmel foglalkozókon kívül sok a szolgáltató: tíz építési vállalkozó, öt közúti árufuvarozó a

számos szakma képviselői között. A gazdasági társaságok egyike építéssel, a másik csomagológépekkel foglalkozik. Jelentősebb foglalkoztató a ruhaüzem, ahol harmincán dolgoznak. Számottevő a környékbeli településekre, elsősorban a Kaposvárra ingázók száma. Az önkormányzatnak és intézményeinek mintegy ötven alkalmazottja van.

Az itt élők és a környékbeliek kedvelt szőlőhegye Póstelek és a Kishegy. Pósteleken most mintegy hatszáz parcellán szőlőművelés és gyümölcsstermesztés folyik, valamint konyhakerteket gondoznak. Egyharmada vidékieké, többnyire kaposváriak vásároltak zártkerteket a nyolcvanas években.

Kishegy a községtől két kilométerre van, délnyugatra. A több mint 25 hektáros területen szintén szőlőt művelnek, gyümölcsöt, zöldséget és kukoricát termesztenek.

Az önkéntes tűzoltó-egyesület 1997-ben százéves múltra tekintett vissza. A szervezet 40 tagja évente többször jár versenyekre, a területieket gyakran meg is nyerik. A sportegyesület 50 tagja labdarúgó; a felnőtt, ifjúsági és serdülő csapatok a megyei II. osztályban versenyeznek. 320 hektáron gazdálkodik az erdőbirtokossági társulat, amely 1995-ben jött létre. A társulat csaknem kétszáz tagja mintegy ezer köbméter akác-, éger- és fenyőfát termel ki évente.

A helyi kábeltévé stúdiója a művelődési házban van. A hálózatba bekapcsolt lakások aránya 80 százalék. A nézők tíz csatorna közül választhatnak; hetente kétszer jelentkezik saját műsorral, egyébként képűtságot sugároz.

Az önkormányzat 1996-ban 64,5 millió forintból gazdálkodott. A helyi adók a költségvetés 6 százalékát érték el. Terveik között szerepel egy új utca nyitása. A Kaposvár-Bánya közötti kerékpárút községet átszelő szakaszától a falusi turizmus fellendülését remélik. Kaposfő jó kapcsolatokat épített ki a kilencvenes évek elején a bajorországi Hilgertshausennel.

Az októberben tartott Vendel-napi búcsú és a májusi falunap a község két visszatérő rendezvénye. A falunapon gyermekprogramokat, bemutatókat, vásárt, sportversenyeket és zenés mulatságot rendeznek.

A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETE

Községünkben IV. László király egyik, 1275-ben kelt oklevele szerint a X III. század második felében királyi jobbágyságok laktak. Neve 1364-ben Zomaym, 1397-ben Zomayan, 1446-ban Zomayon alakban fordul elő. A XVI. századbeli török kincstári defterben már Szomajom nevet viseli. Ezt 1942-ben Kaposfőre változtatták.

Községünk területe a középkorban több nagybirtokos család tulajdona volt.

Az oligarchia idején a XIV. század első évtizedében Kőszegi Henrik volt a birtokosa, aki ez időben csaknem az egész Dunántúl volt. Félsszázaddal később már Paksi János királynői asztalnoké volt, akinek birtoka az időben a mai Somogy megye területét foglalta magában. Utána változatlan nagyságban Marczali és Dénes főispán nyerte el. A XV. század első felében Mérey László birtokolta, majd halála után a Szakosfalvi, a mérei Kalacska és a Fecske családok örökölték. 1448-ban az osztopáni Perneszi családot iktatták néhai Ozorai Pipó itteni birtokába. 1453-ban Perneszi Pál alnádor, aki ugyanebben az évben a kaposfői préposttól is több telket vásárolt, kapta adományként V. László királytól. 1490-ben Osztopáni Perneszi Imre, Póki Péter és Antal kir. udvarnokok néhai mérei Virágos János itteni birtokait nyerték adományul Mátyás királytól. 1536-ban Mérey Mihály és Dénes Imre, 1551-ben Mérey János, majd újból Mihály, 1598-99-ben György volt a község földesura. Ebben az időben községünk 16 házból állott és 15 fl. kapuadót fizetett. A mohácsi vész után a török pusztítás a mi községünket is súlyosan érintette. A lakosság nagy része elmenekült, az itt maradt csekélyebb részt kolerajárvány pusztította. Az 1555-i hadjárat után Somogy nagy része a török hódoltsága alá került. A nagy területet először villajetekre, majd szandzsákokra, később a közigazgatás megkönnyítése végett a szandzsákokat is kisebb nahiekre, járásokra osztották fel. Egy 1565-66. évi fejadólajstrom szerint községünk a kaposvári nahiehez, a mohácsi szandzsákhöz és Kanizsa elfoglalása előtt a buda elfoglalása után kanizsai vilajethez tartozott. A török időben községünk területén élő lakosoknak az adózásból bőven kijutott a részük. Az 5 fr. rendes adón kívül tizedet, és még ezen kívül házanként 1 fl. füstpénzt is fizettek Halli kanizsai Agának.

Egy 1571. évi török kincstári adólajstrom szerint községünk ebben az évben 24 házból állott.

1626-ban még a Mérey-család, 1660-ban Pethő László bírta. 1695-ben Perneszi Zsigmond és Anna Julianna, férjezett Tallián Györgyné, majd második férje után Babócsay Ferencné birtokában találjuk. Perneszi Zsigmond saját és magvaszakadt testvérének a birtokát (a Pölöskei kivül) eladta Tallián Ádámnak és feleségének, Fiáth Borbálának 200 rajnai forintért. Községünk ekkor az 1714-ben kelt örökösögyő lévé, alapján Tallián Ádám és felesége birtoka. Az 1715. évi országos összeírás alkalmával 12 háztartást írtak össze, és ebben az esztendőben a herceg Esterházy-családé lett.

A herceg Esterházy-család birtoklása községünkre mindjárt kezdetben jó hatással volt. Csekély öt év leforgása alatt a lakosság száma majdnem háromszorosára emelkedett, úgyhogy az 1720. évi országos összeírás alkalmával már 27 jobbágycsaládot találunk községünkben.

Építkezés tekintetében a mai „magyar falu” képe tulajdonképpen ekkor kezd kialakulni.

Fejlődésnek indult a földművelés is. A földet dűlőkre osztották fel (Csokonyai, Sárdi és Korpádi), ami lehetővé tette a rendszeresebb művelését. 1716-ban megkezdik a szőlőművelést is, előbb a község délnyugati részén fekvő Kishegyen, ahol egy fossor (vágó) évenként 1, legfeljebb 2 urna bort hozott, majd a mai Bárdudvarnokon (régén Szerásló) fekvő, de községünk lakóinak tulajdonában lévő bárdi szőlőnek nevezett területen, ahol 1 fossor 3 vagy 4 urna bort is hozott. A borból is fizettek tizedet, amit azonban visszaválthattak urnáinként 50 dénár értékben. 1720-ban már 3 malmot is találunk községünkben. Mindegyik 3 fr. jövedelmet hozott évente.

Községünk lakói ez időben kivétel nélkül helvét vallású magyarok, akiknek részére a mindenkori kálvinista prédikátor tartott istentiszteletet. Az istentisztelet helyéül 1685. évben kőtemplom szolgált, amely az akkori helységnek a keleti részén, a most ó-temetőnek nevezett helyen emelkedett. Ezt a kőtemplomot a török 1685-ben lerontotta és Kaposvárra hordta el várbástyának. A templom lebontása után az istentisztelethez szokott helvétvallású gazdák nem tűrhették sokáig ezt az állapotot, ezért fából építettek maguknak oratóriumot az akkori „Csima-kutya” -nak nevezett helyen. Midőn a XVII. század végén a törökök és a rácok végigpusztították a községet, a lakosság nagy része elmenekült, házaik pedig az oratóriummal együtt pusztulásnak indultak. A fából épült oratórium annyira dűledezőfélben volt, hogy életveszélyes volt oda belépni. Ezért a vallásukat buzgón gyakorolni óhajtó helvétvallású lakosok, az élükön Sallér János bíró, Somogyi Miklós, Csordás Péter, Máthé Mihály, Máthé István, Máthé Gergely, Csordás Dávid, Torma Gergely esküdtekkel, kérelmet intéztek a Királyi Helytartótanácshoz, miszerint ők a dűledező félben levő oratórium helyett újat, az előbbinél nagyobb építhessenek. Az új oratórium építését azonban elhírtelenkedték, mivel azt még a Kir. Helytartótanács magas döntvényének leérkezése előtt felépítették. Ezért a Helytartótanács 100 fr. büntetéssel sújtotta őket. A helvétvallású gazdák a büntetést lehetőség szerint meg is fizették, mégpedig egy részét készpénzben, a másik részét terményben. A büntetés összegét a Helytartó tanács a pozsonyi árvaház árváinak felsegélyezésére fordította. Az oratórium helyén épült később a ma is fennálló református templom.

A német betelepítés:

A török és a rác pusztítás következtében községünk csaknem teljesen elpusztult. 1715-ben — mint említettük — összesen 12 házból állt az egész falu. A 25 teljes sessióból 14 egész parlagon, ugyancsak a két kaposfői pusztá is teljesen elhagyatva feküdt.

Az elnéptelenedett falu újraneépítése elsősorban a községünk földesurának, Esterházy Pálnak állott érdekében. Birtokának megmunkálását csak úgy érthette el, ha községünket benépesíti, mégpedig az akkori kor szokása szerint németekkel.

Intézkedésére azonban községünkben a németek már akkor jelentek meg, amikor más hazai községekben a telepítés folyamata már lezárult. Németeink nem is közvetlenül

Németországból jöttek községünkbe, hanem más magyarországi, főleg a közeli Bakony-vidéknek már betelepült német községeiből. Az első németajkú telepes-családok 1815-ben jelentek meg községünkben, és az akkori falu keleti oldalán helyezkedtek el.

Az első telepesek házai az „ó-falu”-tól keletre, az országút mentén, ennek két oldalán épültek.

Az ideérkező telepeseknek először igen nagy nehézségekkel kellett megküzdeniük. Legelőször is házat kellett építeniük, azonban erre a célra sem kövük, sem fájuk nem volt, ezért házaikat kezdetben vályogból építették és szalmával fedték be.

Az új telepesek jogaira és kötelességeire nézve az 1767. évi augusztus 29-én kelt úrbéri szabályzat volt irányadó. E szerint egy-egy jobbágycsalád a földesurától kapott egy házhelyet belső és külső tartozékokkal. Ennek ellenében a jobbágy köteles volt: a./ a termés minden fajtájából tizedet adni; b./ minden egész hely után egy héten 1 teljes napot 2 marhával, saját ekével és boronával szolgálni; c./ egy frt. esztendőbeli árendát fizetni; d./ esztendőnként 2 csirkét, 2 kappant, 12 tojást és 1 icce vajat beszállgatni a földesurának. A háziesszkeiket és a háziállataikat a telepeseknek saját maguknak kellett beszerezniük. A faluban piac nem volt, terményüket a kanizsai vásárra vitték. Ugyancsak a kanizsai vásár szabta meg a termények helybeni árát is.

A betelepített német családok, mint földesuruk, róm. kat. vallásúak. A letelepedés utáni években a buzgó katolikus németek vallásuk helybeni gyakorlására kisegítő kápolnát emeltek, amely ma már csak az öregek emlékezetében él. Az említett szenthely szomszédságában építették fel 1840-ben a ma is fennálló róm. kat. elemi iskolát, melynek délfelé eső termében még ebben az esztendőben meg is kezdődött a tanítás. Legelső tanítók Szandtner Nép. János, halála után pedig fia. szintén János, voltak. 1908-ban az iskola szűknek bizonyult az évről-évre szaporodó tanulók befogadására, ezért kiegészítették a mellette jobbra eső utcafronton épült iskolával.

A róm. kát. templom felépülése előtt telepeseink istentiszteletre a községtől 6-7 km-re fekvő Kaposszentbenedekre mentek, ahová községünk anyakönyvileg is tartozott. A róm. kat. templom építéséhez 1872-ben fogtak hozzá, az előkészületek azonban már jóval az építés megkezdése előtt megindultak.

Elsősorban az építéshez szükséges anyagot kellett beszerezniük. A szükséges téglákat egy külön erre a célra épített kemencében saját maguk égették, az épületfát a földesúrtól vásárolták meg. 1871-ben a téglá, az épületfa és az építkezéshez szükséges egyéb anyagok az építési

helyen, amely akkor még füves-bokros térség volt, már készen állottak. **A rk.templom alapkövét 1872-ben rakták le.**

Az alapkövet Fürsatz Béla, kaposszentbenedeki plébános szentelte be ünnepélyes szertartás mellett. Utána nekiláttak az építésnek, mely két évi szorgos munka után be is fejeződött. A templom felszentelése 1873. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, ünnepélyes keretek között ment végbe. A templom-keresztapaságot Gábrriel György helybeni lakos, a keresztanyaságot pedig Sárdi Somssich Miklós-né grófné vállalta el. **A templom védőszentjéül Szent Vendelt választották.**

Az építés költsége a hagyomány szerint 40.000 frt körül volt, amelyet teljes egészében a község hívei saját munkájukból fedeztek. Még ma is élnek emberek községünkben, akik a templomépítés költségeihez való hozzájárulás céljából két-három esztendeig a földes-urassághoz mentek aratni.

A templomot 1900-ban festették ki. Ekkor emeltették a régi faoltár helyébe a most fennálló márványfőoltárt is. A templom jobb oldalán álló Szűz Mária-oltárt 1915, a baloldalon álló Jézus Szívé-oltárt 1916-ban emeltették. Ebben az évben festették meg a templom üvegablakait is. 1912-ig községünknek még nem volt külön miséző papja, hanem minden második vasárnap Kaposszentbenedekről jött Fürsatz Béla plébános, vagy a káplánja misét mondani. 1912-ben megalakult az önálló plébánia és megkezdődött a helybeni anyakönyvezés is. Az önálló plébánia első misézőpapja Juck Béla plébános volt. Még ebben az évben jött Karbuczky Károly plébános, aki ettől kezdve 27 éven keresztül látta el községünk katolikus híveinek lelkipásztori teendőit.

A községünk összlakosságának száma a török időkig lassan emelkedik, ezután pedig egyszerre megcsappan, s csak Esterházy földesúr birtoklása idején indul ismét gyarapodásnak. 1571-ben 24, 1715-ben már csak 12 gazdacsaládot találunk. 1818-ban 145 gazdát, 17 házas és 6 háznélküli zsellért írtak össze. Ettől kezdve 1930-ig a lakosság összlétszáma állandóan emelkedik, 1930-40-ig

Az I. világháborúban elvitt két haragnak a pótlása egyedül az ő érdeme. A világháború nemcsak anyagi, hanem jelentékeny emberáldozatot is követelt a községünktől. A világháborúban elesett hősök neveit a község mindkét templomának homlokzatára erősített márványtábla hirdeti.

Karbuczky Károly esperes betegsége idején, majd halála után is egy ideig Tál János segédlelkész, majd ennek távozása után dr. Schoderbeck Lajos plébános intézte községünk lelki vezetését. Jelenleg (1941-ben) Stéfe, Alajos községünk plébánosa.

Újból csökken. 1880-ban a község összlakossága 1527, köztük német 770, 1890-ben az összlakosság 1604, köztük német 806, 1900-ban összlakosság 1705, köztük német 852, 1910-ben összlakosság 1738, köztük német 861, 1920-ban összlakosság 1759, köztük német 769, 1930-ban 19 összlakosság 1869, 1940-ben pedig 1804 volt a község lakóinak száma.

Azt, hogy a község régi neve (Szomajom) honnan ered, -valljuk be- nem tudjuk, viszont a nép ezt a kérdést sem hagyta megválaszolatlanul. Álljon itt egy humoros történet arról, hogy miért szómajom Szomajom:

Egy mende-monda szerint a robotos világban a főbíró megkérdezte az egyik kanászt, hogy mi legyen a község neve - hiszen minden környékbeli községnek volt már becsületes neve. A kanász nem szólt semmit, hallgatott. A főbíró elvesztve türelmét hangosan rászólt: „Szójj, majom!” A kanász erre hirtelen ráfelelt, jól van, megvan, legyen a község neve: Szójmajom. A lakosság sokat is kesergett a Szomajom elnevezés miatt, mert városban, a környékben mindenütt szójmajomiaknak csúfolták őket.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP

TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS A TELEPÜLÉS FEJLŐDÉSE

Az alábbi katonai felmérési térképek jószemléltatják a korábbi fejezetekben elmondottakat. Nem szeretnénk ismétlésekbe bocsátkozni, ezért most képi úton mutatjuk be a falu fejlődését.

Kaposfő (Szomajom) 1775 körül:

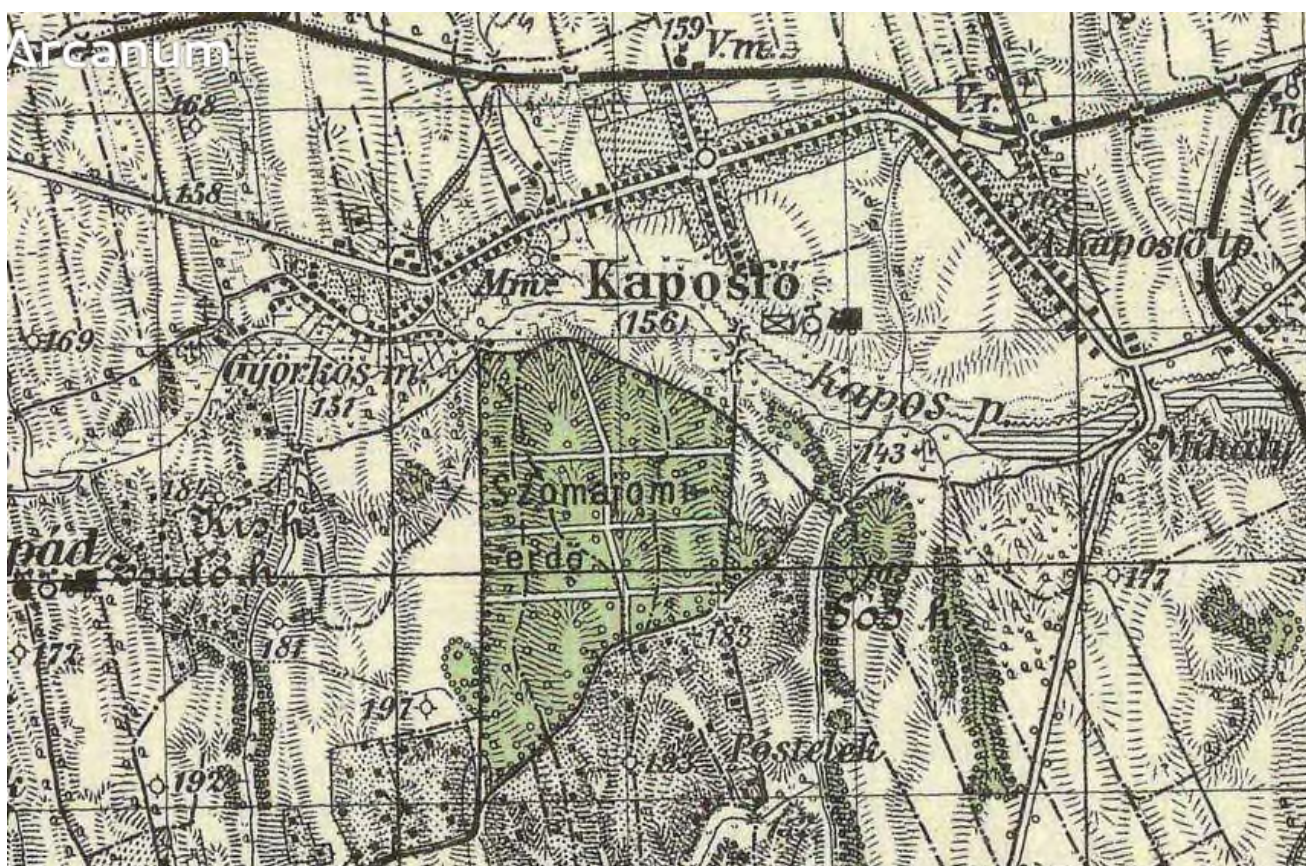
Kaposfő (Szomajom) az 1800-as évek első felében:

Kaposfő (Szomajom) az 1800-as években:

Kaposfő térképe 1941-ben:

A HÁZFEJLŐDÉS TÖRÉNETE

Kaposfőn a hagyományos dél-dunántúli háztípus honosodott meg. A Belső-Somogy, Külső-Somogy és a Zselic határában, a „Vízmente” mellett fekvő településen az építmények anyaghasználatát, kialakulását ezen középtájak határozták meg.

A mai Szőlőhegy területét a XVII-XVIII. században nagy kiterjedésű erdős területek borították. Az épületfában gazdag vidék kedvezett a faépítkezésnek, a fa alapú építkezés így sokáig megmaradt. A hagyományos somogyi népi építészetet a XIX. században a talpasházak jelentették. Az épületek Kaposfőn talpas sövényfallal készültek, a tetőváz szelemenes volt, tetőfedőnek kévézett zsúpot használtak.

Egy közeli településen, Csermányban egy bozótosban rábukkantunk egy dűledezőfélben levő kis házra, amely még az előbb említett sövényfalas megoldással készült.:

A dél-dunántúli talpasházak szerves része volt a tornác. Talpas ház ugyan nem, de tornácos még található a faluban.

A század közepén a füstőházakat leváltották a korszerűbb, szabadkéményes, szilárd házak. Ezek a szilárd házak rendszerint egy szoba – konyha - kamra típusú, egytraktusos, oldalhatáron álló, oromfalas, nyeregtetős, egyszerű parasztházak voltak a jobbágyok számára. Később a kamrát második szobaként kezdték használni, a lakóházak szoba – konyha - tisztaszoba – kamra elosztással épültek. Ezzel a típussal ma is több helyen találkozunk a faluban. Az épületek biztos távolságot tartottak az árvíztől. A telekrend hagyományos. A telkek utcafronti részén a lakóházhhoz kapcsolódik a tiszta udvar, mögötte a gazdasági udvar kapott helyet, leghátul mezőgazdasági művelés folyt. A gazdasági épületek a lakóépületek mögött kaptak helyet különépítéssel. Az istállók, tároló építmények később összeépültek a lakóházakkal. A faluképhez a XIX. századig hozzátartoztak az istállóskertek, vagyis a falu határában az istállóval egybeépített pajták. Ezek az építménytípusok már nyom nélkül eltűntek.

A módosabb családok lakóépületei utcával párhuzamosan futó gerinccel épültek. A lakóház mögötti gazdasági épületek változatlanul megmaradtak.

Az 1950-es évektől épültek a sátoztetős kockaházak a telkek oldalsó határára. A gazdasági épületek elmaradhatatlan részei a teleknek, melyen háztáji gazdálkodás folyt.

A lakásigények és a telekhasználat változása az 1980-as, 1990-es években figyelhető meg, amikor megjelentek a tetőtér beépítéses lakóházak a korábbinál jóval rövidebb telkeken. Ezek az épületek nagy karakterbeli változást eredményeztek. Magasságuk miatt nem simulnak tájba, a beépítési paraméterek kertvárosias megjelenést kölcsönöznek.

TELEPÜLÉSKARAKTER

Egy település karakterét alapvetően a táj és a művi elemek - az épületek, a telekosztás, a burkolt felületek, a terület-felhasználás módja - határozzák meg. A fák, a növényzet, a zöldfelületi rendszer a karakter minőségi alakítói. A lakóépületek, ezek egymáshoz, valamint úthálózathoz, telkekhez, növényzethez való viszonya a lakott területnek eltérő karaktereket eredményez.

Kaposfő életében mindig is a mezőgazdaság játszotta a meghatározó szerepet. Ipari tevékenység lényegében ma sincs a településen. Az épületállomány nagy részét a lakóépületek adják, gazdasági, kereskedelmi célú „óriásépítmények” sehol sem szabdalják a horizontot. Az évszázadok során a háztípusok változásával Kaposfő karaktere is folyamatosan változott. Hajdanán kisbirtokosok és cselédek laktak a községet. A mezőgazdasági berendezkedés ma is szerves része az életnek, noha a gazdálkodás mára csupán néhány család megélhetését biztosítja. A telkek a beépítésük idejétől függetlenül tükrözik a gazdasági célú hasznosítást. A mai, újabb típusú lakóházaktól eltekintve minden utcában jellemző a lakóépületek mögé sorolt néhány melléképület.

Szőlőhegyek: Kaposfőn jellemző volt a szőlőművelés, összefüggő, egész domboldalakon végigfutó tökéket ma már nem látni, azonban kisebb, családi telkeken ültetett lugasok, gyümölcsfák most is uralják a tájat. A kisebb erdőterületeken sok az akác, jellemző a diófa, a lápos részen égerfa. A fák között prészázak, pincék bújnak meg, helyenként egymás mellé, másutt elszórtan.

ÖRÖKSÉGÜNK

Alább közöljük azokat a főbb épített értékeket, amelyek hozzá tartoznak Kaposfő múltjához, annak értekes és emblematikus jelölői.

Kezdjük a sort a védett ingatlanok listájával:

megye	település neve	helyrajzi szám	védetség jogi jellege	azonosító	védett örökségi érték neve
Somogy	Kaposfő	0101/1	régészeti lelőhely	26614	Kaposfő-puszta
Somogy	Kaposfő	0101/2	régészeti lelőhely	26614	Kaposfő-puszta
Somogy	Kaposfő	048/7	régészeti lelőhely	88061	Gondai-dűlő
Somogy	Kaposfő	05/10	régészeti lelőhely	33278	61-es elkerülő út 31. lelőhely
				39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/15	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/16	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/20	régészeti lelőhely	33278	61-es elkerülő út 31.

					lelőhely
				39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/24	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/25	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/26	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	05/27	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	07	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	09/16	régészeti lelőhely	33278	61-es elekrülő út 31. lelőhely
				39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	09/17	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	099/3	régészeti lelőhely	26614	Kaposfő-puszta
Somogy	Kaposfő	099/4	régészeti lelőhely	26614	Kaposfő-puszta
Somogy	Kaposfő	13	régészeti lelőhely	33278	61-es elekrülő út 31. lelőhely
Somogy	Kaposfő	173/2	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	173/4	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	176	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	177	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	178	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	179	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	188	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	189	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	190	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	191	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	192	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	193	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	194	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	195	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	57	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	58	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	59	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	60	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.

Somogy	Kaposfő	640	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	643/2	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	643/3	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	643/4	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	643/5	régészeti lelőhely	39907	61-es elekrülő út 31-es lelőhely
Somogy	Kaposfő	70/1	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
				26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	70/2	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	70/3	régészeti lelőhely	26613	Kossuth L. u. 306
Somogy	Kaposfő	71	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.
Somogy	Kaposfő	74	régészeti lelőhely	26612	Petőfi u.

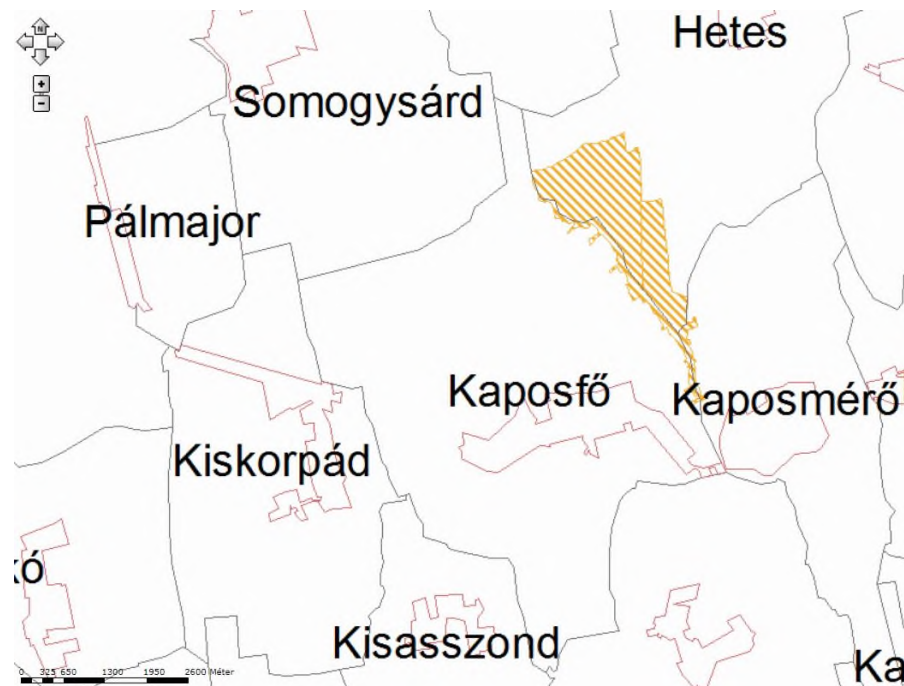

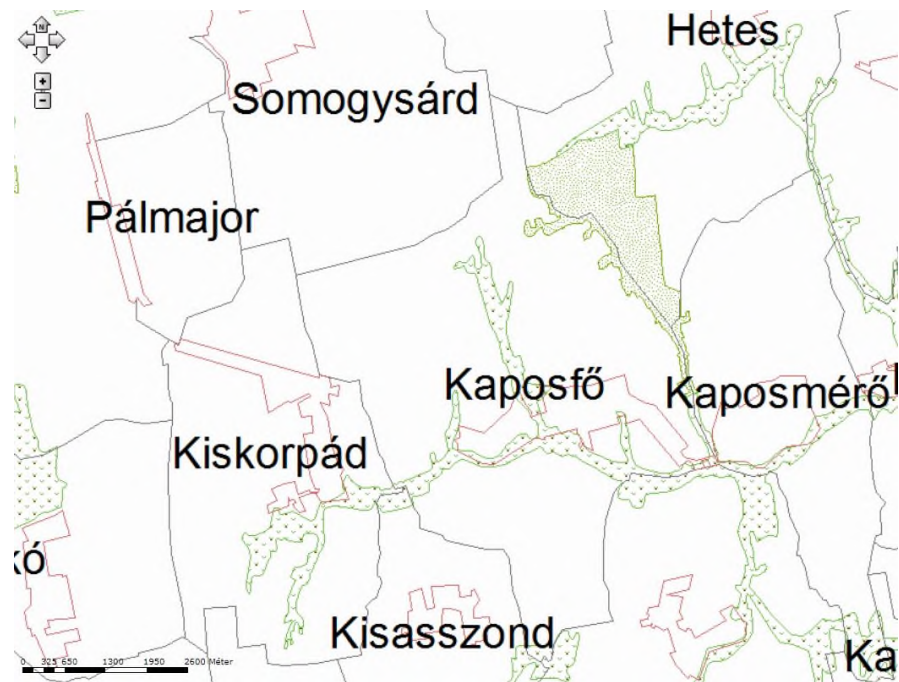

TERMÉSZET- ÉS TÁJVÉDELEM

Az alábbi térképeken bemutatjuk, hogy hol vannak Kaposfőn természetvédelmi szempontból kiemelt területek:

Natura 2000 terület

Országos ökológiai hálózat (2014)

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

A karakter-besorolás feltárja az egymástól különböző területeket. Az egyes településrészek a tájképi és településképi megjelenésük alapján kerültek egy csoportba. Bárdudvarnok közigazgatási területén a településképi szempontból eltérő karakterű területek a következők:

1. Német régi falurész (Ide soroljuk azokat az utcákat, amelyek legalább 100 évesek és a falu szerkezetéhez szorosan hozzá tartoznak.)
2. Német új falurész (Általában a háború utáni telekosztások, utca-nyitások mentén alakultak ki.)
3. Magyar falurész
4. Pihenőházas rész
5. Egyéb beépítés (Ide soroljuk a mezőgazdasági telephelyeket, nagyobb állattartó telephelyeket, stb..)
6. Mezőgazdasági területek; vízfelületek
7. Erdőterületek

A fentebb felsorolt karakterek közül csak az első négygel foglalkozunk részletesebben.

1. „Német”, régi falurész:

Ide soroljuk azokat a településrészeket, ahol az utcaszerkezet már legalább két háromszáz éve megvan, és ahol ezek az utcák már legalább 100 éve részben be is épültek házakkal. Azt, hogy beépültek-e, avagy nem, azt a katonai felmérési térképek alapján könnyedén el tudjuk dönteni. Általában elmondhatjuk, hogy ezek az utcák átalakulóban vannak, és valószínűleg már régebben is átalakulóban voltak. A legrégebbi házak jellemzően a múlt század elején épültek, tehát a tízes, húszas harmincas években.

A településnek ezeken a részein nagyon vegyes a karakter. Általában a háza földszintesek, esetleg néhol tetőteresek. Emeletes ház is található néhány.

Az öregebb házakat –az idők során- mindig elbontották, és helyettük az adott kornak megfelelő ház-típust építették fel. Az ötvenes, hatvanas években nagy valószínűséggel sátoztetős kádár-kockát, később „most mutasd meg ki vagy”, értelmetlenül nagy tömegű, és az „öntudatot” hirdető, többnyire loggiás házat építettek. Azt is mondhatnánk, hogy a materializmus teljes győzelme okán ezeknél a házaknál sikerült a múltat végképp eltörölni.

A FALU KÖZPONTJÁTÓL TÁVOLABB ESŐ RÉSZEKEN JELLEMZŐEN – NYILVÁN ROSSZ ÁLLAPOTUK MIATT- A RÉGIEK HELYETT IS ÚJABB HÁZAK ÉPÜLTEK. PERSZE NAGYON SOK MÚLT SZÁZAD ELEJÉN ÉPÜLT HÁZ AZÉRT MEGMARADT ITT. EZEK TÖBBNYIRE NAGYON AVULT ÁLLAPOTÚAK. VÁRHATÓAN AZ Ő SORSUK IS A BONTÁS LESZ. TEHÁT, EZEKEN RÉSZEKEN A BEÉPÍTÉS KEVÉSBÉ „MÓDOS”, A FALU KÖZPONTJA FELÉ KÖZELEDVE MEGJELENNEK AZ UTCÁVAL PÁRHUZAMOS GERINCŰ HÁZAK, DE TALÁLUNK EGYSZERŰ NYEREGTETŐS, OROMFALAS HÁZAT MÉG ITT IS. VAN ITT SÁTOZTETŐS BEÉPÍTÉSŰ SZAKASZ, A 80-AS ÉVEKRE JELLEMZŐ UTCÁRA MERŐLEGES GERINCŰ, OROMZATOS LOGGIÁS, VAGY ERKÉLYES TETŐTERES NAGYOBB TÖMEGŰ HÁZ, DE LEGGYAKRABBAN EZEK FELVÁLTVA KÖVETIK EGYMÁST, NÉHA IGEN NAGY KONTRASZTTAL

Példák az 1. számú karakter –német, régi falurész - beépítésére:

Néhol óriási kontraszt alakul ki a házak léptéke között:

Az önkormányzat melletti kis utcán felé haladva, jobb oldalt sorakoznak a kisebb léptékű házak. Többnyire befejezetlenek, düledezőek, szegénységről és szegényességről árulkodnak:

2. "Német" új falurész:

Általában a háború utáni telekosztások, utca-nyitások mentén alakultak ki ezek a részek. A Dózsa, Zrinyi, Csokonai és Ságvári utca -a Dózsa utca és a Zrinyi utca északi oldalának egy szakaszának kivételével- lényegében a II. világháború után épült ki. Az utcákban jól nyomon lehet követni az egyes építési időszakokat, hullámokat. Szakaszosan vannak itt sátortetős házak az 50-es, hatvanas évekből, az utcára merőleges gerincű, nagyobb oromzatú, erkélyes, lodzsás házak és az utcával párhuzamos gerincű nagyobb tömegű házak is. Erre mutatunk most példákat:

Az újonnan nyitott utcában a kor divatjának is, az építési szokásrendnek is megfelelő házak épülnek. Jellemzően alacsony hajlású tetővel, az utóbbi években elterjedt „letisztult” copf jellegű nyílászáró keretezéssel:

3. „Magyar falurész”:

A történeti áttekintésnek megfelelően itt a század eleji házak a jellemzőek.

Ahol változás történt, ott nem feltétlenül a falukép előnyére. Ebben a falurészben is nagy kontrasztok alakultak ki, de szerencsére nem ez a jellemző. Ennek a falu-résznek a meghatározó szépsége a református templom és annak kertje, fasora.

Bemutatjuk képekben ezt a falurészt is:

A régi házak és az új építkezések között nincs mindig harmónia:

4. Pihenőházas rész:

Ide tartozik Póstelek és Kishegy.

A domborzati viszonyok, táji adottságok kalandos környezetet biztosítanak. Az irtásföldön mezőgazdasági tevékenység mellett az utóbbi években a rekreációs szerepe is növekszik. A tájképet a gyümölcsösök, legelők, szőlők, fás területek és az ezek közé ékelődött kisebb nagyobb mezőgazdasági területek, vagy éppen erdők határozzák meg. Itt jellemzően tájba simuló földszintes pincék, prэшázak és lakóépületek jelennek meg. Az épületek távol esnek egymástól. A beépítés jellemzően szabadon álló.

Építményei jellemzően nyeregtetős prэшázak és pincék, azonban épültek nagyobb házak is. Az épületek ritkábban egymás mellett, néhol elszórtan helyezkednek el. Tömegformálásuk egyszerű, csupán néhány helyiségből állnak. Magas tetők, a földszintes épületek tájba simulnak. Az épületekhez gyakran kapaszkodik növényzet, szőlőlugas.

Mindkét „hegyen” gyönyörű feszület található.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Visszatérve a bevezetőben foglaltakra:

Tudnunk kell, hogy bármilyen külső szabályozásnak az eredménye csak kikényszerített és felszínes lehet. Amennyiben kívülről és –időt sem hagyva- lehetőleg azonnali hatállyal meg akarunk változtatni valamit látványosan, az érdeemben nem fog menni. A mélyen beívódott, vagy éppen rossz mintázatok az emberi lélek mélyéről hatva fejtik ki hatásukat. Azt pedig a több ezer éves hagyomány és a modern pszichológiai is igazolja, hogy ami belső (mondhatni a lélek legbelső, legintimebb tereiben létező) az csak meghatározhatatlanul hosszú idő alatt változtathatja meg mintázatát. És persze akkor sem külső kényszerek hatására, hanem sokkal inkább, - belsővé váló - külső ÉLMÉNYEK hatására.

Ezért tehát:

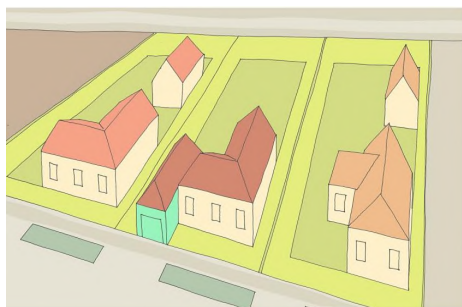
Ebben az útmutatóban szeretnénk bemutatni azt, hogy mi az, ami követendő és mi az, ami kerülendő.

Általános szabály a környezetbe való illeszkedés, vagyis az épületek hasonló telepítésűek, tömegűek, magasak, homlokzati megjelenésűek, mint szomszédos társaik. Fontos szempont továbbá, hogy épületeink a saját ízlésünk tükrözzék a falu egész karakterét is, és az egyes, előzőekben megfogalmazott területek karakteri jellemzőit is. Az építés akkor jó, ha az általános településképet és az adott karaktert követve történik, így megőrizhetjük, erősíthetjük a hagyományos falusi utcakép jellegét.

TELEPÍTÉS

Új épületek építésénél, meglévő épületekhez való hozzáépítésnél figyelemmel kell lenni arra, hogy a telkek túlszűfoaltságát megelőzzük. Kellemes légterarányt nyit, ha az épületeket a telekhatárról behúzva helyezzük el a telken, a kialakult előkertet pedig növényzettel és utcabútorzattal díszítjük.

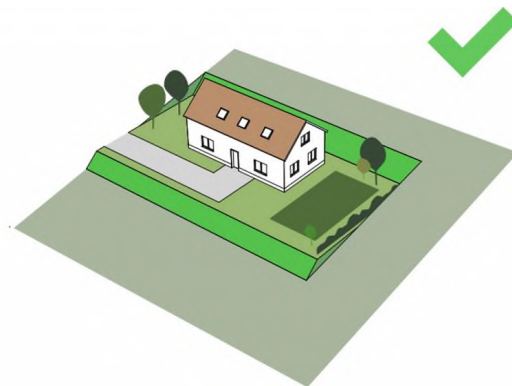
Az új épületek helyét gondos tervezéssel válasszuk meg annak érdekében, hogy a köztes tér használhatósága ne sérüljön. A megfelelő léptékű belső udvar maga köré szervezi a teret.

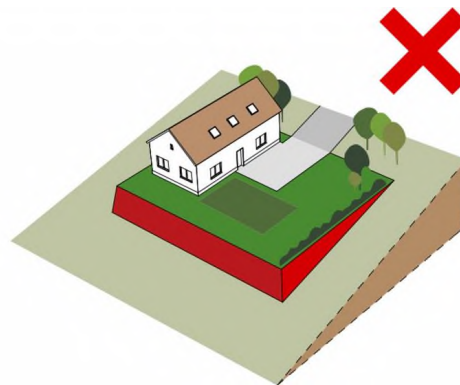
TEREPALAKÍTÁS

Ügyeljünk arra, hogy a terep folytonossága ne szakadjon meg. Nagyobb léptékű szintkülönbségek esetén igyekezzünk figyelembe venni a szomszédos telkeken alkalmazott megoldásokat.

Az utcai homlokzat impozáns része az épületnek, ezért fontos, hogy a terepviszonyoktól függetlenül jól látható maradjon, azonban túlzott kiemelése, süllyesztése sem indokolt. A szintkülönbségek több lépcsőben történő áthidalása kiegyenlített terepviszonyokat eredményez.

A terep egy lépésben történő rendezésével a telek kihasználhatósága lecsökken, az épület az időjárási körülményektől jobban kitett magasságba kerül. A túlzott tereprendezés esztétikailag is kifogásolható.

ÉPÜLETTÖMEG, MAGASSÁG

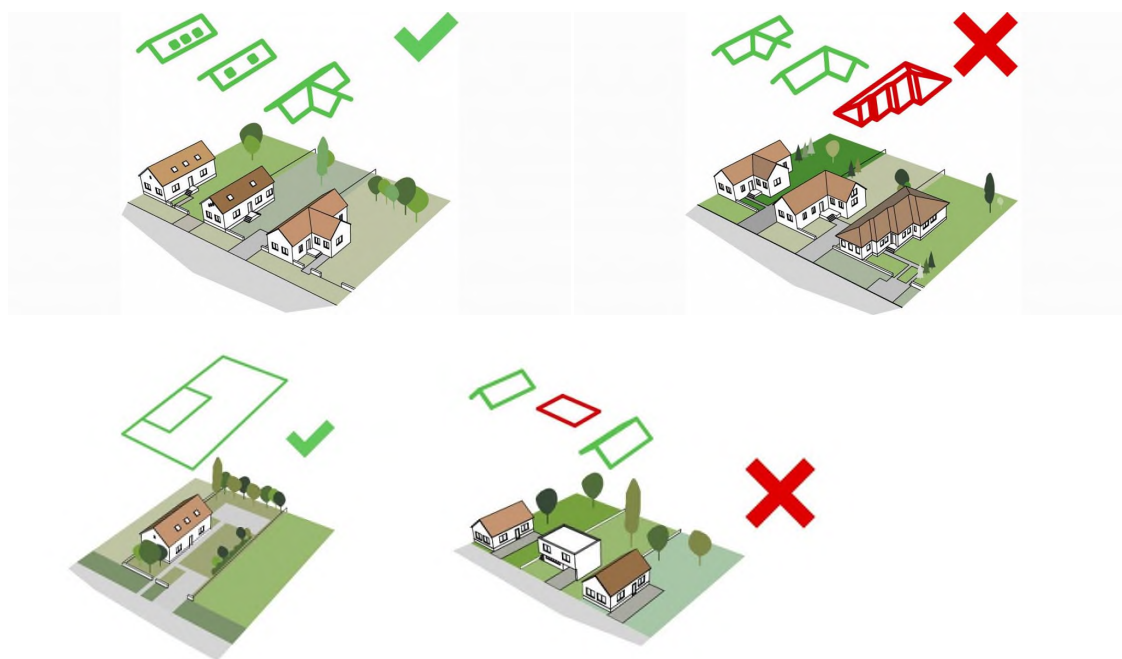
Fontos a megfelelő épülettömeg kiválasztása. Általános szempont szerint az épületek a tömegük által alkalmasak legyenek a funkció kiteljesedésére.

Az utcafrontra tervezett új épületek és a már meglévő épületek tömegükkel mellérendelt viszonyban kell, hogy álljanak. A hivatkozott épületek elcsúfítják a településképet, a túl kicsi épületek csökkentik a karakter jellegét.

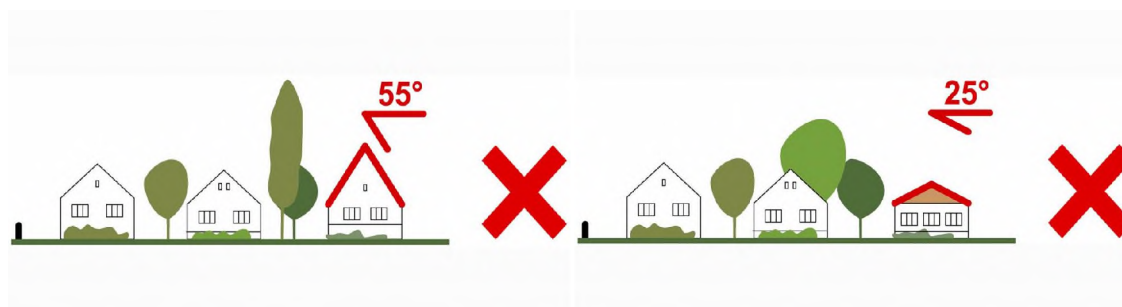
A főépület mögé épülő épületek lehetnek alárendelt viszonyban, vagy az utcai építmény hátsó bővítményeként állhatnak azzal mellérendelt kapcsolatban.

TETŐ

Igyekezzünk egyszerű tetőformát kiválasztani, amellyel a falusias karakter nem sérül. Lapos tetős épületek nem illeszkednek a településképhez. Elsősorban nyeregtetős és csonka kontyvetős épületek kialakítása javasolt. Az összetett tetőforma nem falusias jellegű.

A tető hajlásszögének megválasztásánál a szomszédos tetők hajlásszögei legyenek a mérvadók, de igyekezzünk az épületen jellemzően 35-45 fok között meghatározni. A túl magas és a túl alacsony tetőhajlásszög nem javasolt.

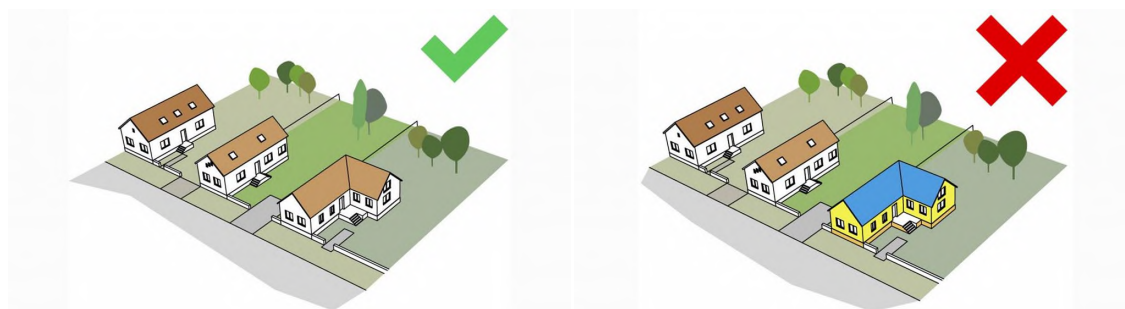

HOMLOKZATKÉPZÉS, HOMLOKZATDÍSZÍTÉS

Épületek átalakításakor, új épületek építésekor a meglévő építészeti stílust, vagy a természetes formákkal megvalósuló organikus építést, vagy akár a földdel fedett megoldást (dombházat) kell követni. Természetesen a karaktertől eltérő épület csak akkor javasolt, ha kell tér alakul ki a meglévő és az új épület között. Somogy megyében nagy hagyományokkal bír a faépítkezés, így természetes anyaghasználat esetén részesítsük előnyben. A falburkoló téglaszintén jó választás lehet, mely a falu múltját tükrözi.

A vakolt felületképzésnél fontos a megfelelő színválasztás. A hivalkodó színek által sérül a település egységes, összképi hatása. Javasolt a visszafogott, vagy természetes környezetben is előforduló harmonikus színek használata, elsősorban a fehér és a meleg földszínek változatai.

A tetőhéjazat lehetőség szerint cserépfedés legyen. Ha erre nincs lehetőség, igyekezzünk a tarka színeket kerülni.

A nyílászárók a homlokzat hangsúlyos elemei. Az épületek tervezésekor figyeljünk arra, hogy nyílászárók harmonikus megjelenést biztosítsanak az épületeknek. Ajánlott a fából készült nyílászárók alkalmazása. A homlokzati összhatást erősítik a faanyagú homlokzati kiegészítők alkalmazása, előtető, vagy a tető külső, díszes alátámasztása.

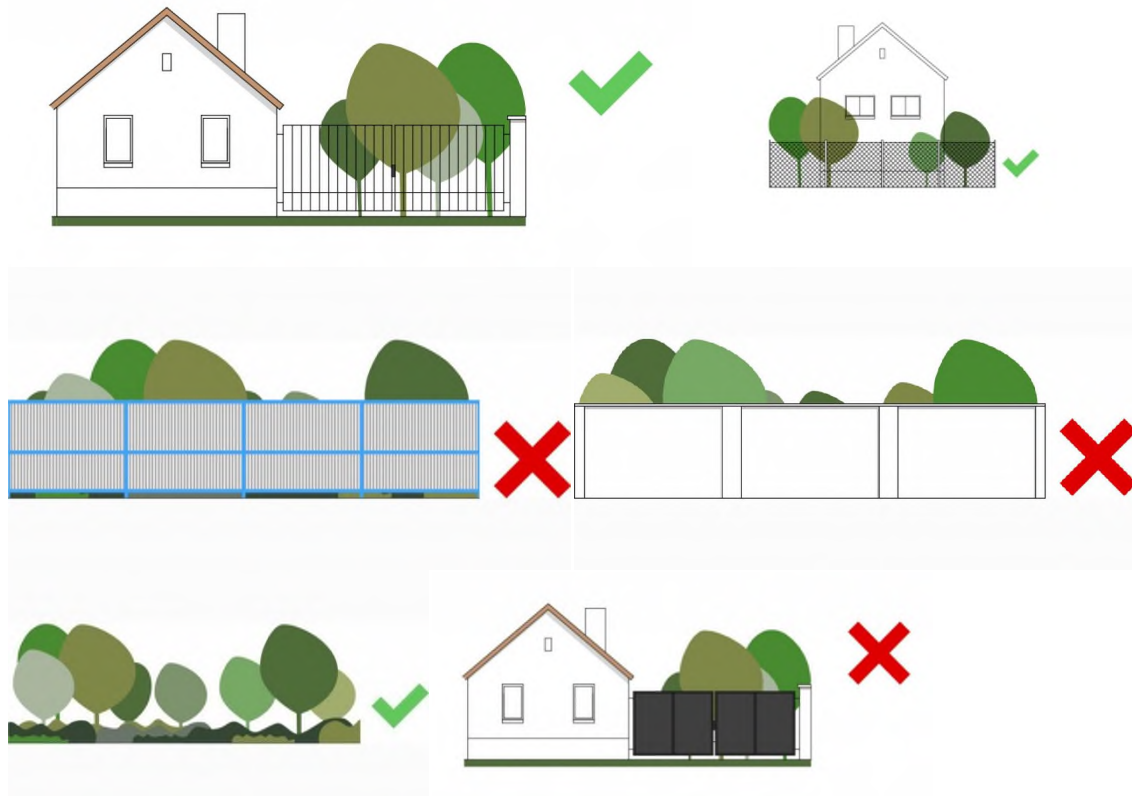
Az épületek hangsúlyos, faszerkezetű előtetőt, vagy ámbitust kaphatnak.

KERÍTÉS

A kerítés mellőzésével kinyílik a tér.

Amennyiben mégis kerítést építünk, akkor törekedjünk a természetes anyagok használatára. Ne legyen a kerítés magamutogató státusz szimbólum.

Kerüljük a tömör beton vagy terméskő kerítéseket, részesítsük előnyben az áttört szerkezetűeket.

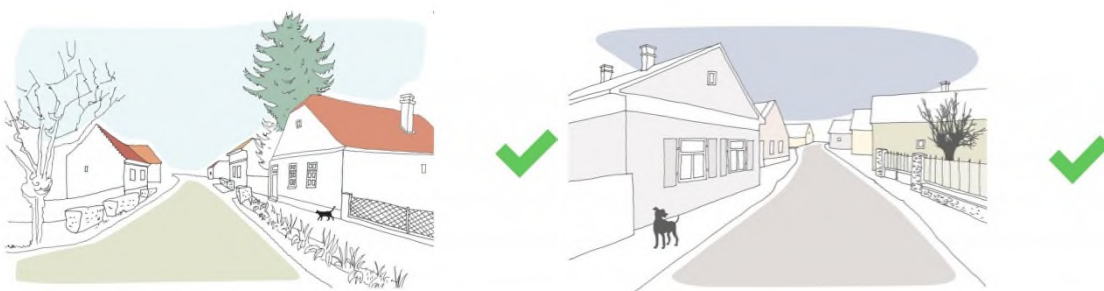

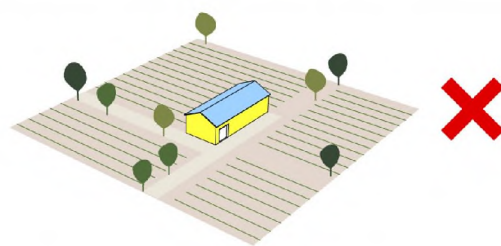
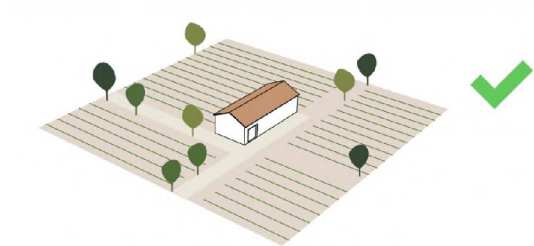
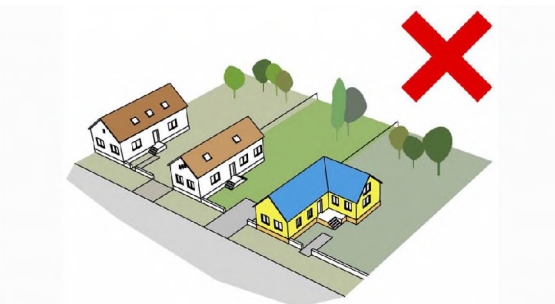
A TELEK ZÖLDFELÜLETE

Szükséges a faállomány fiatal, őshonos fajokkal történő pótlása. A többszintű növényborítás barátságos környezetet biztosít. A játszóterek, óvodák, iskolák körül tilos az egészségre káros, mérgező fajok telepítése.

Gyülekezőterek, parkolók kialakítása során kerüljük a felesleges burkolást, a minőségi zöldfelületek emelik a településközpont színvonalát.

További ábráink:

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Amikor egy telken építkezésbe fogunk, igyekezzünk a rajta található összes építményt egy építészeti egységben látni. A lakóépület, a melléképületek és a kerítés ugyanis az összes részletével egyszerre fog megjelenni előttünk a valóságban, így az anyaghasználatban, színhasználatban, díszítőelemekben célszerű olyan megoldást kiválasztani, melyeket a telek összes építményén tudunk alkalmazni.

Az építkezés településképi értelemben akkor sikeres, ha a fentiekén túl az építmények a szomszéd telkekhez való illeszkedést is figyelembe veszik. A cél nem az utánzás, hanem a hasonlóság.

Az épületek méreteinek, számának kiválasztásakor fontos szempont a telek mérete. Felesleges melléképületekkel ne zsúfoljuk az udvart.

A falusias környezetbe illesztett épületek megjelenése is falusias. Ennél fogva az egyszerű épület- és tetőformák illenek leginkább a környezetbe.

A jó épülettömeg önmagában képes széppé varázsolni egy házat. A túl nagy, vagy a túl kicsi ház általában nem is illik a településképhez. Az épületek egymásmellettsége sajátos ritmust ad a településnek. Az egymástól kissé eltérő házak nyugodt utcaképet eredményeznek.

A fával való építkezés nagy hagyományokkal rendelkezik a térségben. A természetes építőanyag díszítheti az épületek homlokzatát, amennyiben nem a vakolatdíszítés mellett döntünk.

Az értéket képviselő, múlt század eleji lakóépületek felújításánál törekedjünk arra, hogy a ház megőrizze eredeti karakterét. Szép összhatást kelt, ha továbbra is fa nyílászárókat használunk. A műanyag nyílászárók megváltoztatják a ház karakterét.

Ne ódzkodjunk az építményekre felfutó növényzettől. Azon kívül, hogy erősíti a természet közelséget, védik a ház homlokzatát az erős napsugaraktól, a csapadék és a fagy romboló hatásaitól.

KERT

A kert a telek éppolyan fontos része, mint az építmények.

A gondozott kert emeli a ház fényét. Az előkert virágokkal való borítása barátságos hatást kelt. A ház visszafogott pasztell színeit kiegészítik a természet vidám színei.

A kert többi részén igyekezzünk minél több zöldfelületet megtartani, és csak a szükséges mértékben burkolni. A fű, a virágok, a fák és a vízfelület javítják a közérzetet, mérséklék a szélsőséges környezeti hatásokat.

KERÍTÉSEK:

A kerítés keretet ad a kertnek. A jó kerítés a lakóépülettel összhangban készül, és illeszkedik a környezetébe. A hasonló kerítések egymás mellett szép utcaképet eredményeznek.

Közkert, közpark

A közkertek, közparkok tagolják a településszerkezetet. Az épített környezetben fontos a nagyobb kiterjedésű zöldfelületek jelenléte, ezek funkcióval való feltöltése. Az utcabútorzat fontos eleme a közparkoknak. Jó, ha megjelenésében illeszkedik a környező épületállományhoz, így esztétikailag azt kiegészíti. Emellett elengedhetetlenül fontos a többszintű növényborítás megőrzése. Törekedjünk arra, hogy hazai, őshonos állományt telepítsünk. Bátran alkalmazhatunk virágos növényeket is.

Az örökségünk fejezetben már bemutattuk azokat az értékeket, amelyeket elődeinktől örököltünk. Most arra vállalkozunk, hogy az újabban épült épületekből állítsunk össze példatárat:

Az épületeknél nagyon fontosak a részletmegoldások:

Azt szoktuk mondani, hogy részletekben lakik az Isten, vagy másképp fogalmazva részletekben van az ördög. De vajon mit is jelent ez?

Ha szeretjük azt, amit csinálunk, ha oda tudunk fordulni teljes szívvel a munkánkhoz, ha személyesen tudunk viszonyulni ahhoz, amit csinálunk, akkor óhatatlanul is fel fog bennünk merülni az igény, hogy tökéleteset alkossunk. Kocsis Zoltán mondta egyszer, hogy „az a baj, hogy csak nagyon kevesen vannak, akik az isteni tökéletességre törekednek.” Hát igen! Ha az igényesség ilyen fokával lépünk fel önmagunkkal szemben, akkor úgy fogjuk majd érezni, hogy minden részlet fontos, hogy nem akarjuk a tökéletesnél alább adni.

Az ilyen magatartással létrehozott műnek pozitív ereje van! Valóságosan hatással van a környezetre!

Ha valami tetszik, ne próbáljuk majom módjára lemásolni! Gyönyörködjünk és csodálkozzunk és lelkesedjünk, és merüljünk meg abban, ami megérint, tegyük belsővé, tegyük magunkévá azt, ami tetszik. Szánjunk erre időt, és meg fogjuk látni, hogy ha eleget csodálkoztunk, eleget gyönyörködtünk, akkor mi magunk is teremtővé válunk. Amit teremtünk, lehet, hogy csak hasonlítani fog arra, amire rácsodálkoztunk, de abban biztosak lehetünk, hogy ebben már mi is benne leszünk minden pozitív energiánkkal.

7. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: SAJÁTOS ÉPÍTÉMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Ide soroljuk a temetők síremlékeit, a világító berendezéseket, reklámhordozókat, cégereket, feliratokat, az utca bútorokat, a hírközlő és elektromos berendezéseket, antennákat.

A faluban az utcákat jelöljük egységes kinézetű táblákkal! Ez nagymértékben segíti a tájékozódást. A házzámtáblák lehetnek változatosak, de legyenek ízlésesek! A közterületen kihelyezett utcabútorzat egységesen fából és öntöttvasból készüljön! Természetesen elképzelhető ettől eltérő jó megoldás is. Kerüljük az ócskát, a talmit! A hírközlő és elektromos hálózatot jelenleg felszíni légvezetékek biztosítják. Ezek –szó szerint is– belelőgnak a táji és az épített környezetbe. Ha egy mód van rá, próbáljunk meg résen lenni, és elkerülni a légvezetékek építését.

Lássunk hát újabb példákat a szépre!

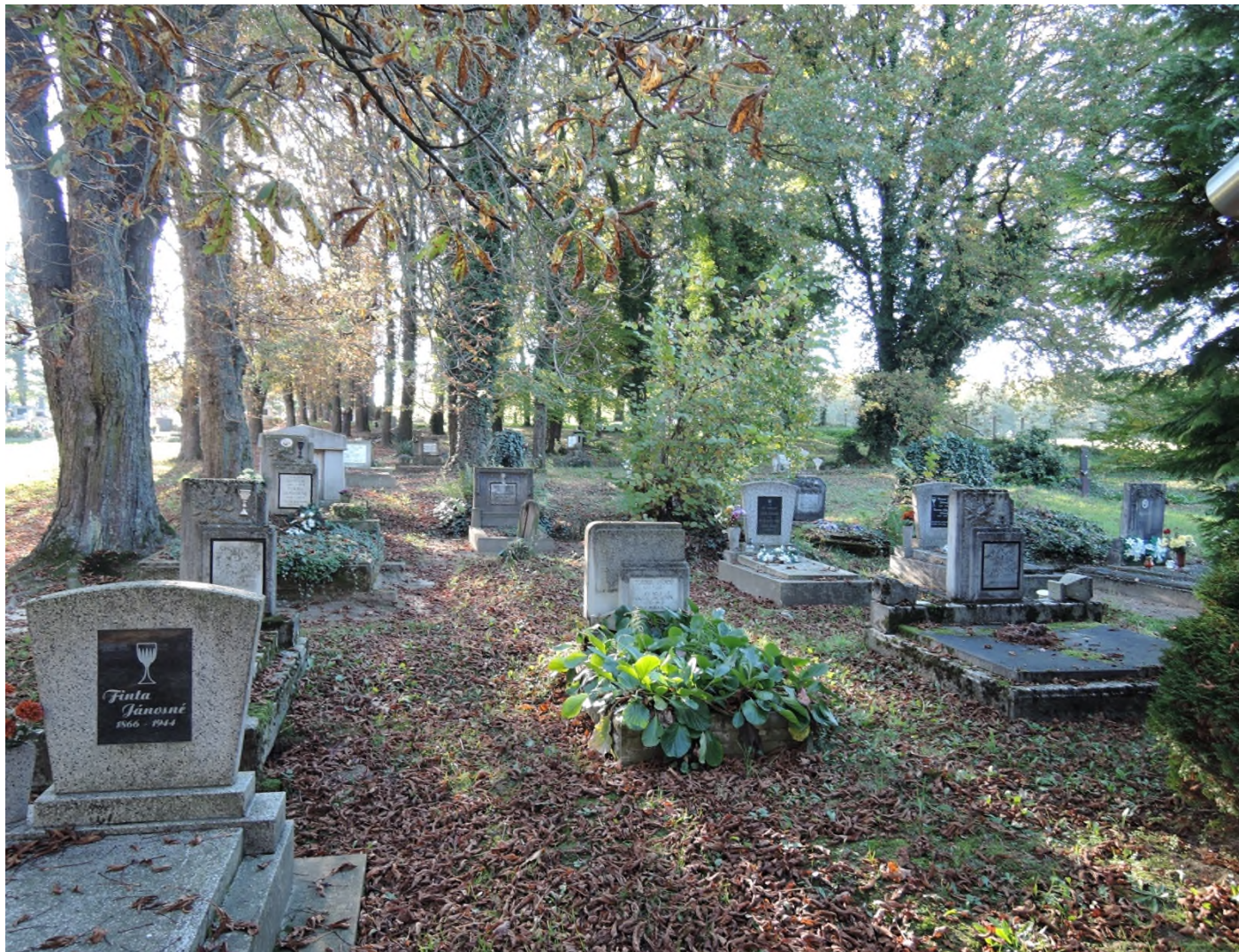

Álljunk meg egy pillanatra a régi temetőben és gondoljunk csak bele: Azoknak az embereknek a síremlékénél állunk, akik az őseink voltak. És mi BELŐLÜK származunk, ők voltak azok, akik ezt a világot - minden szépségével és értékével - örökölni hagyták nekünk.

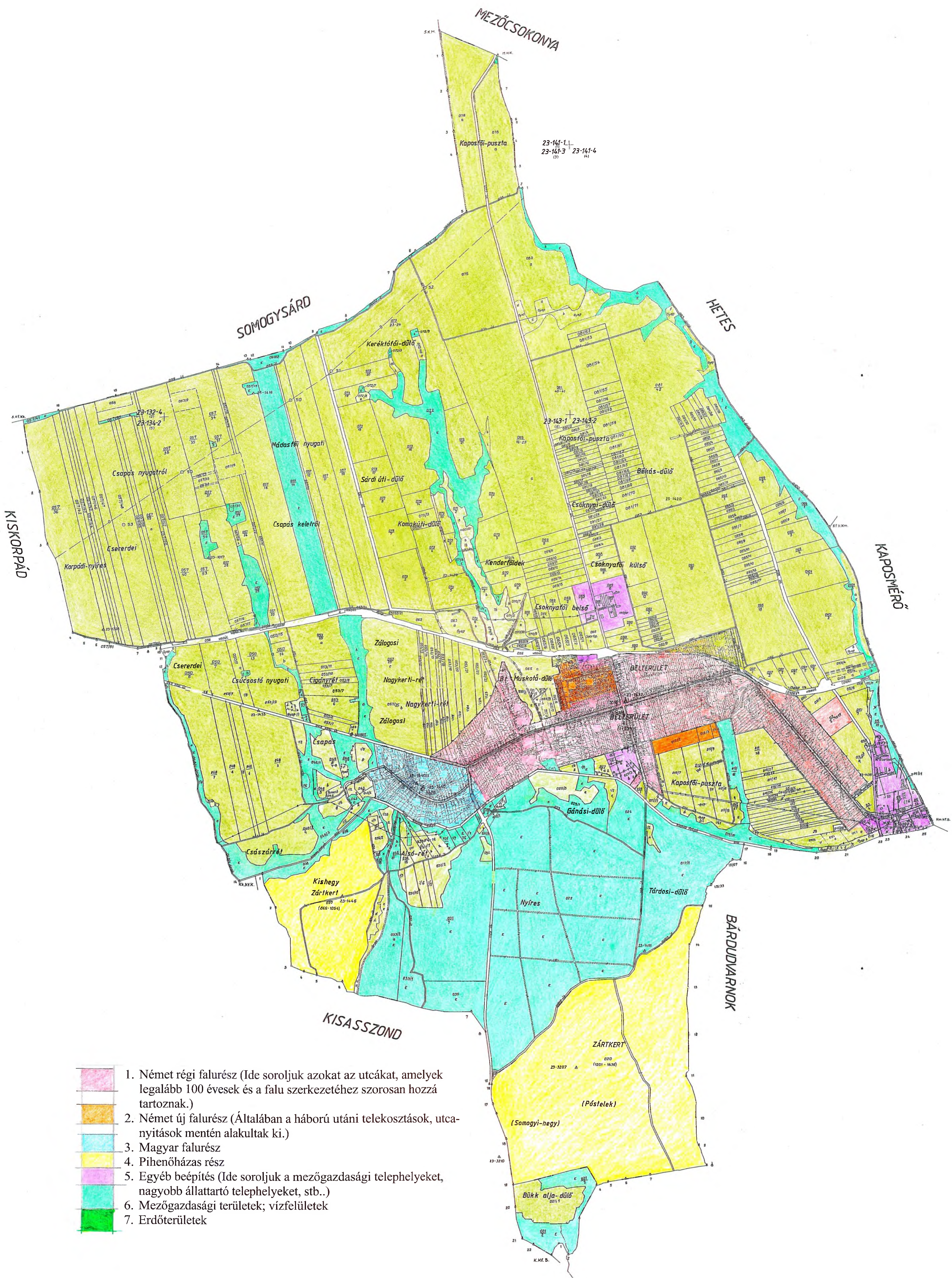
Aki nem képes arra, hogy elfogadással, hálával és szeretettel tekintsen hátrafelé, aki mindig csak előre néz, annak nem lesz jövője, annak nem lehet jövője. Ezért fontosak a régi sírok, ezért fontosak a régi síremlékekről ránk néző arcok.

Petrás Máriát idézzük:

„A régi ember várta az ünnepet, megvolt az ünnepnek a tisztelete, át tudtak változni, mert mindennap gyakorolták az átváltozást. Minden nap gyakorolták. És egy idő után ez az egész ad egy akkora tartást, egy olyan tartást az embernek, hogy teljesen átnemesedik.

És én azt gondolom, hogy talán ezt látjuk azokról a régi arcokról, azokon a régi arcokon, mert vannak régi felvételek, képek.... És látunk valami szépet, valami megmagyarázhatatlant, valamit, amit úgy szavakba nem nagyon tudunk beönteni, vagy elmondani, amilyenek mi is szeretnénk lenni nagyon sokszor.”

1. Németség régi falurész (Ide soroljuk azokat az utcákat, amelyek legalább 100 évesek és a falu szerkezetéhez szorosan hozzá tartoznak.)
2. Németség új falurész (Általában a háború utáni telekosztások, utcanyitások mentén alakultak ki.)
3. Magyar falurész
4. Pihenőházas rész
5. Egyéb beépítés (Ide soroljuk a mezőgazdasági telephelyeket, nagyobb állattartó telephelyeket, stb..)
6. Mezőgazdasági területek; vízfelületek
7. Erdőterületek